

IJTIMOIIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNALI

VOL.1 № 1

2024

**“IJTIMOIIY-GUMANITAR SOHADA
ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR”**
ilmiy-metodik jurnali

Bosh muharrir:

Boltaeva Mohichehra

Tahrir hay'ati:

07.00.00 - Tarix fanlari

- Ergasheva Yulduz — Tarix fanlari doktori, professor
- Zununova Gulchehra — Tarix fanlari doktori, professor
- Kurbonova Zemfira — Tarix fanlari doktori, professor
- Askar Jumashayev — Tarix fanlari doktori, professor
- Nurjanov Sabit Uzakbayevich — Tarix fanlari doktori, katta ilmiy xodim
- Xaydarov G'ayratbek Mirzapulatovich — Tarix fanlari doktori, dotsent
- Seydametova Gulnara Utarbayeva — Tarix fanlari falsafa doktori, dotsent
- Nasirov Bunyod — Tarix fanlari falsafa doktori, dotsent

09.00.00 - Falsafa fanlari

- Yaxshilikov Juraboy Yaxshilikovich — Falsafa fanlari doktori, professor
- Saitkasimov Akbar Isaxanovich — Falsafa fanlari doktori, professor
- Musaev Odil Raxmatovich — Falsafa fanlari doktori, professor
- Suvanov Ilxom Abduxalilovich — Falsafa fanlari doktori, katta ilmiy xodim
- Alima Berdimuratova — Falsafa fanlari doktori, professor
- Kabulniyazova Gulchehra Tashpulatovna — Falsafa fanlari doktori, professor
- Siddikov Ilyos — Falsafa fanlari doktori, dotsent

10.00.00 - Filologiya fanlari

- Zakirova Soxiba — Filologiya fanlari doktori, dotsent
- Ganiyeva Shodiya Azizovna — Filologiya fanlari doktori, dotsent
- Soatova Nodira — Filologiya fanlari doktori, professor
- Kobilova Zeboxon Bakirovna — Filologiya fanlari doktori, professor

13.00.00 - Pedagogika fanlari

- Jo'rayev Risbay Xaydarovich — Pedagogika fanlari doktori, akademik
- Turgunoy Egamberdiyeva — Pedagogika fanlari doktori, akademik
- Ibragimov Xolboy Ibragimovich — Pedagogika fanlari doktori, akademik
- Turakulov Olim Xolbutayevich — Pedagogika fanlari doktori, professor
- Abdullayeva Barno Sayfutdinovna — Pedagogika fanlari doktori, professor
- Ismoilov Temur Islamovich — Pedagogika fanlari doktori, professor
- Umid Negmatovich Xo'jamqulov — Pedagogika fanlari doktori, professor
- Isakulova Nilufar — Pedagogika fanlari doktori, professor
- Jumanəzova Muxayyo Tojiyevna — Pedagogika fanlari doktori, dotsent

19.00.00 - Psixologiya fanlari

- Abdullayeva Dilbar — Psixologiya fanlari doktori, professor
- Atabayeva Nargis Batirovna — Psixologiya fanlari doktori, dotsent,
- Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti
- Umarov Baxriddin Mengboyevich — Psixologiya fanlari doktori, professor

- Shamshetova Anjima Karamaddinovna — Psixologiya fanlari doktori, dotsent
- Norbekova Barno — Psixologiya fanlari falsafa doktori, dotsent
- Abdumajidova Dildora — Psixologiya fanlari falsafa doktori, dotsent

23.00.00 - Siyosiy fanlar

- Jo'raqulov Furqat Norjigitovich — Siyosiy fanlar doktori, professor
- Axmedov Husnidin Alikulovich — Siyosiy fanlar doktori, professor
- Musaev Mansur Tursunpulatovich — Siyosiy fanlar doktori, katta ilmiy xodim Ravshanov
- Fazluddin Ravshanovich — Siyosiy fanlar doktori, dotsent

22.00.00 - Sotsiologiya fanlari

- Xolbekov Abdug'ani Jumanazarovich — Sotsiologiya fanlari doktori, professor
- Sodiqova Shoxida Marxaboyevna — Sotsiologiya fanlari doktori, professor
- Gabdrahmanova Gulnara Faatevna — Sh. Marjani nomidagi Tarix instituti, Tatariston Respublikasi Fanlar akademiyasi, Sotsiologiya fanlari doktori, professor
- Kamalova Xatira Sabirovna — Sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent

"Ijtimoiy-gumanitar sohada ilmiy-innovatsion tadqiqotlar" - bu ilmiy-metodik jurnal bo'lib, O'zbekistonda 2024-yildan beri nashr etilmoqda. Jurnal har chorakda bir marta, yiliga 4 marta chop etiladi. Ushbu jarayonga talabga ko'ra muassislar va tahrir hayati bilan birgalikda kelishgan xolda o'zgartirish kiritish mumkin.

MUNDARIJA

07.00.00 - Tarix.....	5
OBRAZOVANIE KARAKALPAKSKOY AVTONOMNOY OBLASTI: STRANITSY ISTORIY.....	5
Djumashov Askar Mamбетovich.....	5
07.00.00 - Tarix.....	10
O'RTA ASRLAR YOZMA MANBALARIDAGI ETNIK NOMLAR.....	10
Abdullaev Ulug'bek Saydanovich.....	10
Shamshiddinov Baxriddin Sharobiddin o'g'li.....	10
09.00.00 - Falsafa.....	15
FALSAFIY ANTROPOLOGIYA MUSTAQIL BILIM SOHASI SIFATIDA.....	15
Qabulniyazova Gulchexra.....	15
09.00.00 - Falsafa.....	21
ISLOM FALSAFASIDA GNOSEOLOGIK FAOLIYATNI OLIB BORISHGA DOIR QARASHLARNING TARIXIY-FALSAFIY TAHLILI.....	21
Siddiqov Ilyosjon Baxromovich.....	21
13.00.00 - Pedagogika.....	33
RASSMOTRENIY TEORETICHESKIE OSNOVY PODGOТОВКИ СТУДЕНТОВ СПЕЦИАЛЬНОСТИ "ФИЗИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА И СПОРТ" К УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	33
Мухаммадиев Комил Бурхонович.....	33
13.00.00 - Pedagogika.....	49
SO'ROVNOMAGA ASOSLANGAN TADQIQOTLARNI TASHKIL ETISH METODIKASI.....	49
Isakulova Nilufar Janikulovna.....	49
10.00.00 - Filologiya.....	57
SHE'RIYATDA FALSAFIY MUSHOHADAKORLIK.....	57
Soatova Nodira Isomitdinovna.....	57
10.00.00 - Filologiya.....	65
DETEKTIV QISSA YARATISHDA USLUBIY O'ZIGA XOSLIK.....	65
Turopova Parizod Shavkat qizi.....	65
10.00.00 - Filologiya.....	71
XORAZM MATBUOTI TARIXIDAN.....	71
Iqboloy Adizova Istamovna.....	71
19.00.00 - Psixologiya.....	82
O'SMIRLIK DAVRIDA DESTRUKTIV XULQ-ATVOR SHAKLLANISHINING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI.....	82
O'tamurodov Samandar G'ulom o'g'li.....	82
19.00.00 - Psixologiya.....	87
OILADA OTA-ONA MUNOSABATLARINING BOLALARDA MILLIY FAZILATLARNI SHAKLLANISHIGA TA'SIRI.....	87
Norbekova Barno Shavkatovna.....	87

19.00.00 - Psixologiya.....	92
SPORT PSIXOLOGIK TAYYORGARLIKNING MUAMMOLARI: KONTENT TAHLILI.....	92
Abdullayev Akobr Shokir o‘g‘li.....	92

07.00.00 - Tarix

O'RTA ASRLAR YOZMA MANBALARIDAGI ETNIK NOMLAR

Abdullaev Ulug'bek Saydanovich
*Andijon mashinasozlik instituti professori,
tarix fanlari doktori*

Shamshiddinov Baxriddin Sharobiddin o'g'li
Andijon mashinasozlik instituti assistenti

Annotatsiya. Ushbu maqolada o'rta asr maxalliy yozma manbalardagi etnik nomlar o'rganilgan va ularni o'zbek xalqining etnik tarixini o'rganishdagi ahamiyatini ko'rsatib berilgan. Muallif unda xalqimiz tarixining turli davrlariga xos etnonimlar etimologiyasini, taxlil qilgan. Shuningdek, maqolada muallif O'zbekiston hududidagi juda ko'p joy nomlari u yoki bu urug'-qabilani nomi asosida paydo bo'lganligi ko'rsatilgan, ular xalqimiz va boshqa qardosh xalqlar tarixini o'rganishda muhim manba bo'lib xizmat qilishini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: Etnonim, etnik tarix, etnogenez, etnos, etnik birlik, etnotoponim, joy nomlari, o'zbek, tarixiy manba.

ETHNIC NAMES IN THE WRITTEN SOURCES OF THE MIDDLE AGES

Abdullaev Ulugbek Saydanovich
*Professor at Andijan Mechanical Engineering Institute,
Doctor of Historical Sciences*

Shamshiddinov Bahriddin Sharobiddinovich
Assistant at Andijan Mechanical Engineering Institute

Abstract. This article examines ethnic names in medieval written sources and demonstrates their significance in the study of the ethnic history of the Uzbek people. In it, the author analyzed the etymology of ethnonyms characteristic of different periods of our people's history. The article also shows that many place names on the territory of Uzbekistan are based on the names of a particular tribe, which serve as an important source for studying the history of our people and other brotherly peoples.

Keywords: Ethnonym, ethnic history, ethnogenesis, etnos, ethnic unity, ethnotoponym, place names, Uzbek, historical source.

ЭТНИЧЕСКИЕ НАЗВАНИЯ В ПИСЬМЕННЫХ ИСТОЧНИКАХ СРЕДНИХ ВЕКОВ

Абдуллаев Улугбек Сайданович
*Профессор Андижанского машиностроительного института,
Доктор исторических наук*

Шамшиддинов Бахриддин Шаробиддинович
Ассистент Андижанского машиностроительного института

Аннотация. В этой статье изучены этнические названия в средневековых письменных источниках и показано их значение в изучении этнической истории узбекского народа. Автор проанализировал этимологию этнонимов, характерных для различных периодов истории нашего народа. Также, в статье автор указывает, что многие топонимы на территории Узбекистана возникли на основе названий тех или иных родов и племен, и подчеркивает, что они служат важным источником в изучении истории нашего народа и других родственных народов.

Ключевые слова: Этноним, этническая история, этногенез, этнос, этническая общность, этнотопоним, названия мест, узбекский, исторический источник.

KIRISH. Etnonim yunoncha etnos (ἔθνος - ethos) – “xalq” va onim-“nom” soʻzlaridan tarkib topgan boʻlib, “xalqni nomi” maʼnosini bildiradi.[1;6] Etnonimlarni oʻrganish juda muhim ilmiy ahamiyatga ega. Negaki, har bir etnonim avvalo axborot tashuvchi hisoblanadi. Etnos nomida qaysidir darajada ushbu xalqning etnogenezi, etnik tarixi, totemi va ijtimoiy turmushining ayrim jihatiga oid maʼlumotlar oʻz aksini topgan boʻlishi mumkin.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METOD. Uzoq etnik jarayonlar natijasida shakllangan oʻzbek xalqi oʻrta asrlarda oʻz tarkibiga juda koʻplab etnik komponentlarni birlashtirgan. Uning etnik tarkibida tarixiy taraqqiyotning turli davrlarida kelib qoʻshilgan urugʻ-qabilalar mavjud edi. Oʻzbek xalqi etnik tarkibiga qoʻshilgan ushbu urugʻ-qabilalar oʻz nomlari (etnonimlari)ga ega edilar.

MUHOKAMA. Oʻzbek urugʻ-qabilalari haqida gapirganda ushbu etnonimlar qayd qilingan bir qator yozma manbalarga toʻxtalib oʻtish maqsadga muvofiq. Bunday etnonimlar aks etgan yozma manbalar ichida mahalliy mualliflar tomonidan yozib qoldirilgan ishlarining ahamiyati katta. Mazkur yozma manbalarning aksariyati oʻrta asrlarning turli davrlarida turkiy yoki fors tillarida yozilgan. Odatda ular biror bir hukmdorning topshirigʻi asosida yozilgan boʻlib, ularda ushbu hukmdor mansub boʻlgan urugʻ-qabilalarning yoki u hukmdorlik qilayotgan davlat hududidagi aholining etnik tarkibi aks etgan boʻladi. Bular ichida “Majmuʼa at-tavorix” (“Tarixlar majmuasi”), “Tarixi Abulxayrxoniy”, “Tuxfat ul-tavorixi xoniy” (“Xonning tarixdan tuhfası”), “Nasabnomayi oʻzbek” (“Oʻzbeklarning nasab kitobi”), “Asomiyi navadu du firkeyi oʻzbek” (“92 oʻzbek qabilasining nomlari”) kabi yozma manbalarda oʻzbek urugʻ-qabilalarining nomlari (etnonimlari) nomma-nom sanab oʻtiladi.

XVI asrda yozilgan muarrix Sayfuddin Axsikatiy qalamiga mansub “Majmuʼ at-tavorix” (“Tarixlar majmuasi”) asarida quyidagi 92 qavmning roʻyxati keltirilgan: ming, yuz, qirq, jaloyir, saroy, qoʻngʻirot, olchin, argʻin, nayman, qipchoq, qalmoq, chaqmoq, qirgʻiz, qarliq, turk, turkman, boyovut, burlayn, shamarchiq (samarchiq), kabasha, nujin, kelachi, kilamish, burat, ubrat (uyrat), qiyot, xitoy, qangʻli, uryuz, junalachi, kuchi, oʻtarchi, fulodchi, jiyit, juyit, chulchit, turmovit, uymovut, orlot, kerint, oʻngʻut, tangʻut, mangʻit, jalovut, mamasit, markit, burkut, qiyot, quralash, oʻgʻlon, qari, arab, ilachi, jabrugʻon, qishliq, giray, doʻrmon, tobin, tama, ramadan, uyshun, badiy, xofiz, avirchi, jurot, totor, yurgʻa, batosh, qavchin, tuboyi, tilav, kordori, sayhiyon, kirgʻin, shirin, chimboy, chexilkas, uygur, anmor, yobu, targʻil, turgʻoq, tayit, koʻxat, faxir, koʻjalik, shavron (savron), darajot, kimot, shijoat, avgʻon. [2;110-113]

“Tarixi Abulxayrxoniy” nomli asar Shayboniy Abdullatif sulton hukmronligi (1540-1551 yillarda Samarqand xoni) davrining boshlarida Maʼsud ibn Usmon Koʻhistoniy tomonidan yozilgan. Bu asarda XVI asrda Shayboniyxon bilan birga Movoraunnahrga koʻchib kelgan burkut, doʻrmon, iyjon, kenagas, qiyot, qoʻngʻirot, qushchi, kurlovut, masit, tuboyi, uyshin, kostonboyli, kudagʻay, mangʻit, muluj, uygʻur, nayman, chimboy, qorliq, yonqojer, nukuz, timat, tuman-ming, oʻtarchi qavmlarining nomlari keltirilgan. [3;261]

“Tuxfat ul tavorixi xoniy” (“Xonning tarixdan tuhfası”) nomli asar Qoʻqonlik tarixchi mulla Avaz Muhammad Attor (XIX asr) tomonidan yozilgan. Ushbu asarda 92 oʻzbek qavmiga doir quyidagi etnonimlar keltirilgan: ming, qirgʻiz, yuz, qirq, oʻngʻot, jaloir, qoʻngʻirot, olchin, argʻin, nayman, qipchoq, chaqmoq, burlot, simirchiq, bulotjib, qatagʻon, qilachi, kenagas, buyrak, uyrost, qiyot, xitoy, qangli, avar, jubalachi, toʻychi, buyut, jiyit, chulchit, uymovut, orloy, kerait, ungut, tangʻut, mangʻit, choljut, masit, markit, burkut, qiyot, quralas, oʻqalon, qari, arab, ilochi, jaburgʻon, qishliq, giray, turkman, doʻrmon, tobin, tama, ramadon, mitan, uyshun, buriya, xofiz, uyurchi (avirchi), juyrat, bidoy, baosh, totor, boshqir (boshqird), sulduz, azoq, qalmoq, qoraqalpoq, sanuvodon, tuboyi, tilov, girodi, saxtiyon,

qirg'in, shirin, o'g'lon, qurlot, bag'lon, chimboy, chilkas, uyg'ur, arnomor, yobg'u, torg'il, turg'on, kuxat, major, ko'jalik, sarvon baxrin. [4;210-213]

"Nasabnomayi o'zbek" ("O'zbeklarning nasab kitobi") bori-yo'g'i ikki varoq (4 bet)dan iborat bo'lib, boshqa kitoblarda, chunonchi Maxdumi A'zam Kosoniyning (1462-1542) "Tanbeh as-salotin", "Risolayi zikr", "Silsilat as-siddiqin", "Risolayi batixiya" va boshqa asarlar bilan bir muqovada jamlangan. Ushbu yozma manbada ham 92 o'zbek urug'larini nomlari sanab o'tilgan. Chunonchi, ming, yuz, qirq, o'zbek, o'n qajot, jaloir, saroy, qo'ng'irot, olchin, arg'in, nayman, qipchoq, chaqmoq, azak, qalmoq, torliq, tudak, burloq, samarchiq, qibchoq, kelachi, qinakash, buyrak, urot, qiyot, xitoy, tunidi, uzjulachi, qoychi o'taji, bulotchi, juyut, job, chulchut, buymovut, orlot, kerait, o'nguat, tang'ut, manbut, chilchuvit, meset, markit, burqut, kuvlas, o'qalan, qori, arab, ilochi, juburg'an, tishlik, keray, turkman, do'rmon, tobin, tama, ramadan, quytan, uyshin, badoyi, xofiz, qirg'iz, mo'jor ko'chalik, savron, baxrin, o'yris, jubrot, biday, tatar, tabash, michroq, sulduz, tuboyi, tilov, kirdor, baktiya, qarqin, shirin, o'g'lon, qurlaot (qurlovut), bag'lon, chinboy, chexilkas, uyg'ur, agar, yobu, targ'il, turkan, kohat. [5;58-63]

"Asomiyi navadu du firqayi o'zbek" ("92 o'zbek qabilasining nomlari") nomli asar Sulton Muhammad ibn Darvish Muhammad al-Balxiy qalamiga mansub. Bu asar ham o'sha davrda yozilgan boshqa asarlar bilan birga muqovalangan. Ushbu asarda 92 o'zbek qavmining ro'yxati quyidagi tartibda berilgan: yuz, qirq, o'ng, unkajot, jaloir, saroy, xitoy, nayman, qipchoq, chaqmoq, o'rmoq, tudaq (tug'daq), bo'ston, samarchiq, qalmoq, qorliq, qatag'on, arlot, arg'in, barlos, bo'ytay, kenagas, kelachi, buyrak, o'yrat, qiyot, qo'ng'irot, qangli, o'z, jilovchi, jusulovchi, qoji (xo'ji), o'tarchi, qirlovchi, juyut (jiyut), jid, chulchut (chulchit), buyozit, uymovut, kerayit, bag'lon, lang'it, lang'ut, mang'it, merki, burkut, modi, qiyot, o'qalon, olchin, qori, g'arib, shibirg'on, qishliq, turkman, do'rmon, taban, tam, tobin, ramadan, miton, uyshun, bo'sa, xaft, qirg'iz, totor, bochqir, sulduz, kelovchi, dujor, jurat, badayi, o'g'lon, kuryuvut, chimboy, maxdi, chilkas, uyg'ur, farkon, nukus, qora tushlub, yobu, torg'il, ko'xat, shuron, shirin, tama, baxrin, kiray, sathiyon, to'g'al, qoyon. [6;262]

Ko'rib chiqilgan yozma manbalarda deyarli bir xil o'zbek urug'-qabilalarning nomlari keltirilgan. Faqat ayrim tafovutlar mavjud.

Yana shuni aytish o'rinliki, ushbu etnonimlarning ayrimlari boshqa turkiy xalqlarning chunonchi, qirg'iz, qozoq, qoraqalpoq, uyg'ur, turkman, boshqird va boshqalarning etnik tarkibida ham uchraydi.

Har qanday etnonimning o'z ma'nosi bor. Ba'zi bir etnonimlar juda qadimiy so'zlar bo'lganligidan ma'nosini tushunish qiyin. Odatda xalqlar, millatlar, shuningdek, qabilalar, yirik urug'larning nomlari qadimiy bo'ladi. Ta'kidlash joizki, qirg'iz, qozoq kabi millat nomlari, qo'ng'irot, mitan, qangli, qipchoq, uyshun, qorluq, xalaj kabi urug'-qabila nomlari haqida bugungi kunda bir qancha fikr-mulohazalar bildirilgan bo'lsada, bu etnonimlarning ma'nosi hozirgacha uzil-kesil hal qilinmagan. Masalan, qirg'iz -"qirg'iz", qozoq-"qozoq", metan-"mo'ytan" (serjun), qangli-qanqli (aravali), qarluq-"qorliq"(qorda qolgan), xalaj-"qol och" (och qolgan), qalmoq-"chetda qolgan" (islom diniga kirmay qolgan) ma'noni bildiradi, deb tushunish bu hali ushbu etnoslarni nomini (etnonimini) ma'nosini to'la hal qilindi, degani emas.

Etnonimlarni o'rganish juda muhim ilmiy ahamiyatga ega. Negaki, har bir etnonim avvalo axborot tashuvchi hisoblanadi. Etnos nomida qaysidir darajada ushbu xalqning etnogenezi, etnik tarixi, totemi va ijtimoiy turmushining ayrim jihatiga oid ma'lumotlar o'z aksini topgan bo'lishi mumkin.

Har bir xalq etnonimlarining o'z tarixi bo'ladi. Etnonimlar tarix taqozosi bilan vujudga keladi va etnogenetik jarayonlarda paydo bo'ladi, vaqti kelib yo'q bo'lib ketadi ham.

Jonivorlar, xususan uy hayvonlari nomi bilan atalgan etnonimlar eng qadimiydir. Ular ibtidoiy davrda paydo bo'lgan. Ma'lumki, ko'plab urug'larning muqaddas hayvon

(totem-ongon)lari bo'lib, urug'doshlar o'zlarini shu hayvonlardan tarqalganmiz, deb hisoblaganlar. Masalan, jilondi (ilonli), kulon, oqbo'ra (bichilmagan oq tuya), qarg'a, echki, shular jumlasidandir.

Ko'pgina etnonimlar urug'-aymoq tamg'asi nomi bilan atalgan. O'tmishda har bir urug'ning o'z tamg'asi bo'lgan. Ya'ni chorva hayvonlariga boshqalarnikidan ajralib turish uchun tamg'a bosib qo'rganlar. Ko'pgina tamg'alar uy-ro'zg'or asboblari shaklida bo'lgan. Masalan, bolg'ali, kosovli, sirg'ali, taroqli, qirg'ili kabi urug'lar nomi yozma manba va toponimlarda ko'p uchraydi.

Kishi ismi bilan bog'liq etnonimlar ham ko'p uchraydi, chunonchi bo'ronboy, jalmat, chig'atoy shular jumlasidandir.

Joy nomlaridan kelib chiqqan etnonimlar ham bor: beshqo'ton, buloqboshi, soyliq, urganjiy, qayirma, qorabuloq va boshqalar.

O'zbek etnonimlari ichida biror kasb-hunar nomi bilan yuritiladigan etnonimlar ham qayd qilinadi. Chunonchi, qirsadoq (sadoq-o'qdan), iyarchi (egarchi-egar yasovchi), sayot (sayyod-ovchi), mirishkor va boshqalar.

O'zbek xalqining etnik tarixini o'rganishda etnotoponimlarning ham ahamiyati juda katta. O'tmishda biror bir etnos (urug', qabila yoki elat) nomini ma'lum bir joy nomida saqlanib qolishidan etnotoponimlar hosil bo'ladi.

XX asr boshlariga kelib O'zbekiston hududidagi ko'plab aholi yashash joylari (qishloq va ovullar) urug'-qabila va elatlar nomi bilan atalar edi. Bunday etnotoponimlar bir necha davr mobaynida etnik jamoalarning ijtimoiy-siyosiy va iqtisodiy hayot faoliyati bilan bog'liq holda paydo bo'lgan. Ularning aksariyati azaliy chorvador urug'-qabilalarni o'troqlashishi yoki bu yerga ko'chib kelgan migrantlarni joylashib qolishi natijasida paydo bo'ldi. O'troqlashgan ko'chmanchi va yarimko'chmanchi urug'-qabilalar hamda ko'chib kelgan elatlar aholi manzilgohlarini tashkil qilib, uni o'z etnonimlari bilan ataganlar.

O'troqlashayotgan ko'chmanchi va yarimko'chmanchi urug'-qabilalar hamda ko'chib kelgan elatlar o'z aholi manzillarini tashkil qilar ekanlar, odatda unga o'z xalqi nomini bergan.

O'zbekiston etnotoponimlari tadqiqotchilar tomonidan o'rganilgan va o'rganilmoqda. Bunda olimlar ko'proq dala materiallari va statistik malumotlardan foydalanadilar.

1900 yilda Zarafshon vodiysida ro'yxatga olingan 2800dan ortiq qishloqlarning qariyb uchdan bir qismi etnotoponimlar, ya'ni urug'-aymoq nomlari bilan atalgan. [7;170-314]

Farg'ona vodiysi etnotoponimlari ham turli davr statistik materiallarida aks etgan bo'lib, ular etnograf olimi S.S.Gubaeva tomonidan yaxshi o'rganib chiqilgan.

S.S.Gubaeva juda ko'p qishloqlarning nomi urug'-qabilalar nomidan tashkil topganligini yozadi. Masalan, Namangan viloyatidagi 178 ta aholi punktlarining 59 tasi yoki jami qishloqlarning 33% yoki birgina Andijon shahridagi 80 ta mahallani 16 tasi etnonimlar asosida tashkil topganligi ushbu tadqiqotchi tomonidan ko'rsatib o'tilgan. [8;17-28] Nayman, Bo'ston, Mang'it, Qondi, Ko'g'ay, Elaton, Turk, Beshbola, Qo'ng'iro't, Qashqarqishloq, Sulduz, Tojik, Baliqchi, Kenagas, Saroy, Qipchoq kabilar Farg'ona vodiysidagi eng ko'p tarqalgan etnotoponimlar hisoblanadi.

XULOSA. Xullas, etnotoponimlar mintaqamiz xalqlarini, xususan o'zbek xalqi etnogenezi va etnik tarixini o'rganishda muhim manba hisoblanadi. Negaki, etnotoponimlarda har qanday etnos o'tmish tarixini muhim jihatlari – etnik tarkibi, joylashish xususiyati, etnik qorishuvi (assimilatsiyalashuvi), va etnik birikish (konsolidatsiyalashuvi) namoyon bo'ladi. Ayniqsa, tarixiy etnik xaritaning shakllantirishda etnotoponimlar asosiy manba bo'lib xizmat qiladi.

Adabiyotlar:

1. Qoraev С. Этнонимика. Т.: 1979.
2. Материалы по истории киргизов и киргизии. Вип. I. М., 1973.
3. Ахмедов Б. Ўзбекистон тарихи манбалари. Т., 2001 й.
4. Материалы по истории киргизов и киргизии. Вип. I. М., 1973.
5. Хаников Н. Описание Бухарского ханства. СПб, 1843.
6. Ахмедов Б. Ўзбекистон тарихи манбалари.. Т., 2001 й.
7. Ситняковский Н.Ф. Заметки о Бухарской част долины Зарафшана.
//ИТОРГО Т.1. 1899.Вып 2. 1900.
8. Губаева С.С. Этнический состав населения Ферганы в конце XIX –
начало XX в. Тошкент., 1983.